

Møte for lukkede dører, Stortinget 27. januar 1928

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 27. januar 1928 kl. 10.00.

Præsident: Hambro.

Dagsorden:

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående godkjennelse av den mellom Norge og Det Tyske rike den 25. november 1927 avsluttede erstatningsavtale (innst. S. A.).

Præsidenten: Præsidenten foreslår at møtet blir satt for lukte dører, og at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte personer får adgang til møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaltes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten vil derefter foreslå at utenriksråd Esmarch og byråchef Danielsen efter utenriksministerens ønske gies adgang til å overvære møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaltes enstemmig.

Man gik derefter til behandling av:

*Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen
angående godkjennelse av den mellom Norge og Det Tyske
rike den 25. november 1927 avsluttede erstatningsavtale
(innst. S. A.).*

Øen (formann i nemnda): Eg vil få lov til å ynskja utanriksministeren til lukka med det resultatet som ligg fyre i denne avtale. Me veit nok, at det vederlag, som her vert ytt fraa Tyskland, er mindre, enn me synest me kunde ha grunn til å krevja, og at det langt nær ikkje er noko fullt vederlag for den materielle skade og det tap av menneskeliv, som me har lide under krigen. Men på den andre sida veit me og, at desse kravi våre hadde det vore vandt å få gjennomført utan å semjast godviljugt med Tyskland, og når Tyskland har gjenge med på avtalen, so ser me det som eit prov på den gode viljen hjå Tyskland til å stå i eit venskaplegt samband med vårt land, og me meiner, at avtalen ogso vil styrkja dette sambandet. Det er og ein annan ting, eg vil få nemna i denne samanheng, og det er, at jamvel um dette ikkje kann gjeva vederlag for de ulukkor, som so tungt har råma mange heimar i landet, so vil det likevel på ein måte vera som ein solglytt for deim, som har det trangt og smått og der det skortar på det som trengst til livsupphald. Etter desse menn som vart burte, medan dei gjorde si plikt for fedrelandet, sit det att mødrar eller konor og born, som kann njota godt av dette vederlaget, dei her vil få. Og eg går ut frå, når ein skal byta ut denne summen, at det då vert gjort på ein slik måte, at dei kann

verta tryggja, so vidt råd er for framtida, og soleis at pengane vert til varig nytte for deim, som skal få deim. Slik som tilhøve har vore, meiner eg, me og har grunn til å gjeva utanriksministeren og utanriksdepartementet vår takk, for di dei har fått i stand denne avtalen.

Bruun: Idet jeg fullt ut slutter mig til de bemerkninger, som komiteens ærede formann kom med, vil jeg gjerne få lov til å tilføie et par ting. Det står på side 1 i innstillingen, annen spalte, at det er vanskelig å vite hvem man skal erstatte for de tapte materielle verdier, idet de verdier som er tapt var assurert, og vedkommende således ikke egentlig hadde lidt noget tap. Dette forekommer mig å være en noget naiv betraktning, som jeg ved denne anledning vil protestere mot. Det er klart at de som har assurert sig over et lengere tidsrum på grunn av de større risici, som forelå under krigen, har lidt et stort tap ved torpederingene. Om jeg enn fullt ut kan anerkjenne, at man ikke kan pukke på nogen erstatning for de materielle verdier, kan jeg dog ikke anerkjenne den grunn til å frafalle erstatning, som er anført i innstillingen. Så uttaler den tyske regjering et bestemt ønske om, at der ikke må bli tatt noget hensyn til "efterladte efter norske sjømenn som har befunnet sig ombord på skib som gik under alliert konvoi". Ut fra tysk synspunkt er det en nokså naturlig reservasjon, men det er en reservasjon som jeg på det bestemteste må fraråde at der blir tatt nogetsomhelst hensyn til. Det er et faktum at en stor del av de norske fartøier under krigen gik under konvoi, og at en stor del av de levnedsmidler som blev tilført landet, blev ført hjem under alliert konvoi.

Riktignok var det ikke en helt offisielt anerkjent ting, men det var et faktum at det blev ført mat til landet under alliert konvoi. Det vilde være en skrikende urettferdighet om efterlatte efter de sjømenn som ofret sitt liv for å føre mat til landet, skulde bli stillet i nogen annen stilling enn efterlatte efter de som ikke gikk i konvoi. Det var kanskje ennu større grunn til å erstatte dem som mistet sitt liv under konvoi, for for dem var det intet håp. Skibene blev ikke stoppet, det blev gitt ordre til at der ikke skulde gjøres nogetsomhelst forsøk på å redde dem. Riktignok har jo den norske regjering reservert sig, idet det ligger fullstendig i dens hånd å dele ut porsjonene. Så vil jeg også be om at disse porsjoner ikke blir for små. De mennesker har hatt det ondt nok, de har lidt lenge nok, og det kunde være godt om de nu fikk det litt bedre. Det er klart at selve kapitalen må i bunn og grunn tilhøre de forliste sjømanns efterlatte, og om man skulde tære endel på kapitalen, fikk det i dette tilfelle ikke være så farlig.

Alf Mjøen: Jeg for mitt vedkommende vilde ha satt pris på at man hadde tatt imot denne erstatning i stillhet. Jeg synes egentlig ikke at den takketale som blev ført av komiteens formann var på sin plass.

Komiteen hadde innstillet:

Den mellem Norge og Det Tyske Rike den 25de november 1927 avsluttede erstatningsavtale med noteveksling godkjennes.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige nogen bemerkning.

Presidenten: Presidenten vil anmode representantene om å innlevere på kontoret innstillingen S.A. og den hemmelige proposisjon, slik at dokumentene kommer til rette der og ikke blir liggende og flyte.

Presidenten gjør videre opmerksom på, at det efter innstillingen er overlatt til regjeringen å avgjøre tidspunkt og form for offentliggjørelsen. Av hensyn til Tyskland og av hensyn til Tysklands forhandlinger med andre land om erstatning har det vært nødvendig her å vise den største forsiktighet.

Statsminister Lykke: Vi har en meddelelse fra Berlin om at vi kan offentliggjøre dette 24 timer efterat Stortingets beslutning er meddelt den tyske utenriksminister. Beslutningen blir nu øieblikkelig telegrafisk meddelt, så jeg antar at både innstillingen, proposisjonen og debatten kan meddeles offentlig mandag morgen.

Presidenten: Er det utenriksministerens mening at både proposisjonen og innstillingen i sin helhet skal offentliggjøres?

Statsminister Lykke: Jeg vil foreslå at Stortinget overlater det til Utenriksdepartementets avgjørelse.

Presidenten: Det er også innstillingens forutsetning; men jeg plikter å opplyse, at i utenrikskomiteen gjordes gjeldende den opfatning, at ikke alle de ting som står i proposisjonen og innstillingen, er egnet til å offentliggjøres i den form.

Statsminister Lykke: Det skal bli tatt hensyn til den betenkelighet.

Heggelund: Jeg vil henstille til overveielse hvorvidt den debatt som er ført idag, er egnet til å offentliggjøres.

Statsminister Lykke: Hvorvidt debatten skal offentliggjøres henhører ikke under mig, men under Stortinget.

Presidenten: Det henhører under Stortinget hvorvidt debatten skal offentliggjøres. Presidenten går ut fra, at det vil være tilstrekkelig til offentliggjørelse å ta hvad der sist er anført i protokollen, at efter bemerkninger av representantene Øen, Bruun og Mjøen besluttedes innstillingen vedtatt, og presidenten ber om Stortingets bemyndigelse til å la regjeringen offentliggjøre denne passus i forbindelse med

Møte for lukkede dører, Stortinget 27. januar 1928

referat av proposisjonen og innstillingen. - Ingen har uttalt sig derimot, og presidenten anser bemyndigelsen for enstemmig gitt.

Statsminister Lykke: Der vil fra vår side bli offentliggjort følgende kommuniké: "De krav som den norske regjering under og efter krigen gjentagne gange har gjort gjeldende og som går ut på erstatning til Norge for de av det Tyske Rike under krigen trufne forholdsregler skal nu gjøres op på grunnlag av en venskapelig overenskomst ved betaling av et beløp på 6,6 millioner riksmark, idet den norske regjering har til hensikt å anvende beløpet til utjevning av ubillighet ved skadesløsholdelsen av invalide sjømenn og familiene efter norske sjømenn som mistet livet på grunn av krigen". Det er det kommuniké som nu blir offentliggjort, og da bortfaller igrunnen offentliggjørelse forøvrig.

Møtet hevet kl. 10.15.